

PROF. IR TJEERD DIJKSTRA
architect - stedenbouwkundige
Grote Kerkstraat 62
1135 BE EDAM
t 0612137552
e dxtra@unet.nl

betreft "Q-factor, ruimtelijke kwaliteitsteams in Nederland".
een onderzoek door Sandra van Assen en José van Campen

datum: 30-11-2014

Schrijver dezes mocht op 28-11-2014 tijdens de bijeenkomst "Hitte in de Delta" van Architectuur Lokaal in zijn hoedanigheid van voormalig Rijksbouwmeester (1979-1986) het rapport "Q-factor, ruimtelijke kwaliteitsteams in Nederland" in ontvangst nemen. Hij heeft daarbij het volgende opgemerkt :

Samen met José van Campen ben ik intensief betrokken geweest bij de opstelling van het rapport "Welstand op een nieuwe leest" uit 1999, de laatste modernisering van het in de Woningwet van 1901 voorgeschreven welstandstoezicht.

Sleutelbegrip bij de toen doorgevoerde transformatie was "transparantie voor de burger". Om dat te bereiken werden gemeenten verplicht om de door hen bij het welstandstoezicht te hanteren criteria op papier te zetten en de zittingen openbaar te maken.

Deze wijzigingen hebben in veel opzichten het gewenste gevolg gehad maar een belangrijk probleem bleef bestaan: de Woningwet stelt beoordeling uitsluitend verplicht voor bouwwerken waarvoor een bouwvergunning wordt aangevraagd, derhalve pas in een reeds vergevorderd stadium van hun ontwikkeling. Het bij de start van een project bespreken van uitgangspunten in een bredere stedenbouwkundige en landschappelijke context was daardoor in feite nauwelijks mogelijk.

Het bloed kruipt waar het niet gaan kan: gaandeweg groeide naast het welstandstoezicht een praktijk van gebiedsontwikkeling, begeleid door zogenaamde "kwaliteitsteams" in vele soorten en maten, met verschillende opdrachtgevers en verantwoordelijkheden en van sterk uiteenlopende samenstelling. Het rapport "Q-factor" brengt dat alles scherp in beeld en verbindt daaraan de conclusie dat weliswaar vaak heel goed werk wordt gedaan maar dat enige stroomlijning in de wildgroei ter wille van het aanzien van de teams en de rechtszekerheid van de burger in de toekomst gewenst is.

Nu de Woningwet na 113 jaar wordt vervangen door de kersverse Omgevingswet is er alle aanleiding om aan die suggestie gevolg te geven. De wet biedt daar een uitstekend handvat voor met de introductie van "waarden" die door overheden gehanteerd kunnen worden bij het beoordelen van de (ruimtelijke) kwaliteit van plannen. Het meest voor de hand liggende middel om dit wettelijke kader verdere invulling te geven .lijkt mij een Algemene Maatregel van Bestuur waarin een heldere structuur wordt aangebracht in de monitoring van deze waarden bij bouw- en gebiedsinrichtingsprojecten. Daarbij valt te denken aan de volgende uitgangspunten.

1. *Op gemeentelijk niveau worden kwaliteitsteams ingesteld op basis van een stelsel van uitgangspunten met betrekking tot samenstelling, taken en werkwijze die worden geformuleerd in de Algemene Maatregel van Bestuur. De gemeente kan de coördinatie van het ruimtelijk kwaliteitsbeleid in handen leggen van een Stadsbouwmeester.*
2. *Op provinciaal niveau wordt de verantwoordelijkheid voor de ruimtelijke kwaliteit van gebiedsontwikkeling die de bevoegdheden van betrokken gemeentebesturen overstijgt, dan wel betrekking heeft op het territorium van meerdere gemeenten, gelegd bij een Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit. Hij kan zich daarbij per project laten assisteren door een Provinciaal Kwaliteitsteam. Hij assisteert daarnaast gemeenten die daar behoefte aan hebben bij het ontwikkelen van hun ruimtelijk beleid en ziet toe op de inrichting van de gemeentelijke kwaliteitstoetsing.*
3. *De Rijksbouwmeester bewaakt de ruimtelijke kwaliteit op nationaal niveau. Om hem daarbij te ondersteunen wordt een Rijksadviseur Ruimtelijke Kwaliteit aangesteld in het College van Rijksadviseurs. Zijn taak is om naast het begeleiden van projecten van op nationaal niveau de kwaliteitsbegeleiding op lagere overheidsniveaus te ondersteunen.*

De Rijksbouwmeester rapporteert over de effectiviteit van het integrale ruimtelijke kwaliteitsbeleid aan de Minister.

4. *Er wordt een overgangperiode gehanteerd waarin bestaande Kwaliteitsteams hun werkwijze aanpassen aan de nieuwe regelgeving en onder handen projecten afronden.*

In de hoop met deze voorlopige ideeën te hebben bijgedragen aan de toekomst van de Q-factor in Nederland,

Tjeerd Dijkstra